

המלך והמשפט

September 12, 2022 · אלול תשפ"ב · Lincolnwood Learning

1. גמ' ברכות יב:

ואמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב: כל השנה כולה אדם מתפלל 'הא-ל הקדוש', 'מלך אוהב צדקה ומשפט' חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים, שמתפלל 'המלך הקדוש' ו'המלך המשפט'. ורבי אלעזר אמר: אפילו אמר 'הא-ל הקדוש' - יצא, שנאמר: 'ויגבה ה' צב-אות במשפט, והא-ל הקדוש נקדש בצדקה' - אימתי 'ויגבה ה' צב-אות במשפט', אלו עשרה ימים שמראש השנה ועד יוה"כ, וקאמר 'הא-ל הקדוש'. מאי הוה עלה? אמר רב יוסף: 'הא-ל הקדוש ו'מלך אוהב צדקה ומשפט'. רבה אמר: 'המלך הקדוש' ו'המלך המשפט'. 'והלכתא כרבה'."

2. תהילים מז:ו

עָלָה אֱלֹהִים בְּתִרוּעָה יְהוָה בְּקוֹל שׁוֹפָר.

3. ילקוט שמעוני תהלים רמז תשנד

ד"א בשעה שהקב"ה עולה ויושב על כסא דין, הוא עולה, וכשישראל תוקעין בשופר, הקדוש ברוך הוא עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, שנאמר ה' בקול שופר.

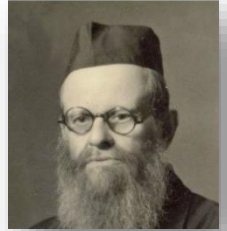
4. תהילים קמג:ב

וְאֵל תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט אֶת עֲבָדֶיךָ כִּי לֹא יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל חַי

5. משנה סנהדרין יח.

הַמֶּלֶךְ לֹא דֵן וְלֹא דִנֵּן אוֹתוֹ לֹא
מַעֲיֵד וְלֹא מַעֲיָדִין אוֹתוֹ וְלֹא חוֹלֵץ וְלֹא
חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ לֹא מֵיִיבָם וְלֹא מֵיִיבְמֵין
לְאִשְׁתּוֹ

ואמרנו לבאר את עומק הענין, על פי מה שארז"ל (הובא ברש"י בראשית א א), שמתחילה כשברא הקב"ה את העולם, בראו במדת הדין, וראה שאין העולם יכול להתקיים ע"פ הדין, ושיתף את מידת הרחמים והקדימה למידת הדין. ועלינו לבאר, מהי מדת הדין האמורה כאן ומהי מדת הרחמים שנשתתפה אליה, ומהו בכלל פשר השותפות הזו? והביאור הוא כך, בשעה שברא הקב"ה את העולם, מסר ביד האדם את כח הבחירה, לבחור בטוב או – חלילה – ברע. בחירת הטוב מביאה לתוצאות חיים, וח"ו בחירה ברע מוליכה אל המות, כמו שמבואר הדבר בדברי רש"י עה"כ "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע" (דברים ל טו) – "זה תלוי בזה, אם תעשה טוב, הרי לך חיים, ואם תעשה רע, הרי לך המות". ועל זה נאמר להלן שם (פס' יט) "החיים והמות נתתי לפניך... ובחרת בחיים", כלומר בחר בדרך הטוב, בחר לך חלק יפה, כדי שתזכה בחיים. כך יסד המלך – מלכו של עולם – את הברואה וכך תיקן את סדריה, חוק ולא יעבור! בחירת הטוב – מנחילה חיים ובחירה ברע – מפילתו אל המות. זוהי מידת הדין שבה ברא הקב"ה את עולמו. עד שראה שאין העולם יכול להתקיים בה ולהתנהל ע"פ הנהגה זו, שהרי אם מידת הדין יש כאן, אם כן כיון שעבר אדם עבירה, מיד הוא מוכרח לקבל עונשו, כפי שהטביע הבורא בחקי הבריאה. וכדרך שהאוכל סם מות הרי הוא בהכרח מת – מכח הטבע שהטביע הבורא בבריאה, כך גם הוא טבעה של עבירה, שהטועם ממנה ימות על אתר. וכשחטא אדם הראשון ונתחייב מיתה למקום, הרי תיכף באותו יום ישב הקב"ה בדין עליו, וראה שאין העולם יכול להתקיים על פי הנהגת דין בלבד ושיתף אליה את מדת הרחמים, ויצא אדה"ר בדימוס מלפני הקב"ה (כמבואר במ"ד פ' אמור כט א), והיינו דלא נחתם גזר דינו למות מיד. ואע"ג דנקנסה עליו ועל דורותיו מיתה מכח מדת הדין, מ"מ הועילה מדת הרחמים לקבלו בתשובה ולהוסיף לו חיים בזה ובכא. וכאן – בדינו של אדה"ר – תיקן הקב"ה הנהגה חדשה זו של שיתוף מידת הרחמים למדת הדין, אשר על פיה יתנהל העולם מעתה.

הנהגה זו הבאה מכח שיתוף של מדה"ר עם מדה"ד, היא הנהגת "מלכות".